

OŁOWIANY (48) ai

Oba o oraz a jasne.

sg m N ołowiany (9). ◇ G ołowian(e)go (2). ◇ A ołowiany (1). ◇ I ołowianym (1). ◇ L ołowianym (1). ◇ f N ołowiana (3), ołowian(a) (3). ◇ G ołowian(e)j (15). ◇ A ołowiana (1). ◇ I ołowiana (1). ◇ L ołowian(e)j (4). ◇ n I ołowianym (1). ◇ pl G ołowianych (2). ◇ A subst ołowian(e) (1). ◇ I m ołowianymi (1). f ołowian(e)mi (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVIII – XIX w.

Przymiotnik od „ołow”; plumbeus Murm, Calep, Cn; plumbarius, plumbatus Cn (48) : Plumbeus, Bleyen Ołowyańy. Murm 125; Calep 815a.

a. Zrobiony z ołowiu (24) : wley ie do ołowianego moźdźerza/ y kijek też ma być ołowiany *FalZioł* V 87v, V 101; Kto mi to da/ áby były [*mowy moje*] wyrznione [...] ná bláífie ołowianey *Leop Iob* 19/24; *SienLek* 47 [2 r.]; gdyż tu o żeláznym přecie śłyfzimy á nie o cenowym áni o ołowiańym. *RejAp* 100v; *Strum* B2; y pośláł dwu dziełátnikow/ Antyochá y Pátrycyufa/ chcąc ie wmorze wkrzyni ołowiańey wrzucić *SkarŻyw* 188; Tedy rozgniewáńy Klemencyan/ bić go ołowiańemi kulámi kazał *SkarŻyw* 429, 532; NOwy to fortél/ á málo śłyfcháńy/ Ná śrěbrną brodę grzebień ołowiańy. *KochFr* 12; *Calep* 815a.

Przysłowie: Tákże też Diogenes wśłyfzawśzy iednego á on Philipowi oycu Alexándrowemu pochlebował powiedział: Iż tho bárzo śzpetna rzecz kto ze śrebrnych pośzew ołowiańego mieczá dobywa. *RejZwierc* 50;

[Wśłyfzawśzy iednego nadobnego młodzieńcá/ plugáwie mowiácego: rzekł mu: Azaż cię nie wtyd/ że z ták kośztownych pośzew śloniowey kości/ dobywaś mieczá ołowiańego. *PlutBBud* E3.]

Wyrażenia: »ołowiana kula« = *inaczej martiobarbulus, rodzaj broni żołnierzy rzymskich: krótki oszczep zakończony żelaznym ostrzem umocowanym za pomocą ołowiu; plumbata(e) Murm, Calep [szyk 2:1] (3); Murm 149; Zá tymi pośtáwiono lud lekko zbroyny/ ktore zwáli Feretarios, velites, Marciobarbulos, s poćifki/ s procámi/ s kulámi/ Ołowiańemi BielSpr 14; Calep 815a.*

»kula ołowiana« = *ciężarki trzymane w obu rękach, używane przez linoskoczków dla utrzymania równowagi (1): Alter – Kulia albo śziba ołowiana. [...] Nam massulis huiusmodi plumbeis utraque manu se librabant, qui saltu se exercebant. Calep 56b.*

»kulka ołowiana« = *pocisk broni palnej (1): gdy maź gotowe nábićie w pápierze záwinione/ [...] kulka w nie wchodzi ták wielka iáko do hakownice choćiá żelázna albo Ołowiana. BielSpr 69v.*

»ołowiana pieczęć« = *pieczęć papieska [szyk 1:1] (2): Mam Liśt taky odpapieża A pewniejśly nyż zła wieża Na pieczęcy ołowianej Kliucze y Korona nanej RejKup t7v; RejZwierz 105v.*

»strzała ołowiana« = *strzała Amora powodująca miłość nie odwzajemnioną (1): Ten Cupido rozmaíte śtrzały ma/ iednę złotą ná prawdziwą miłość/ ołowiańą ná niewdzyęczność/ żelázna ná mocną BielKron 24.*

Przen (2) : Mać iefczce Bog w ślowie śwym ná ták twárde śęki/ Kliny nieprzytępione/ y Grot ná tę hártowną zbroię pewnie nie ołowiańy. CzechRozm 129.

W przeciwstawieniu: »złoty ... ołowiany« (1): połyłam W.K.M. moiemu miłościwemu pánu ná piłmie the rozmowy/ á połyłam thák/ iáko nie Orzechowfkiego złotym/ ále moim ołowianym piorem/ wypifáne być mogły. *GórnDworz A3.*

b. *Powstały, pochodzący z ołowiu* (2) : A BŁaywas iefth zimny y ínchy [!] w wthorym łtopniu/ czynią gi z ołowu/ á iefth popioł ołowiany *FalZioł III 36c, V 100v.*

[*Zestawienie:* »ołowiana biel aleksandryńska [= *egipska*]« = *zasadowy węglan ołowiu otrzymany z ołowiu za pomocą octu winnego, blajwas; używana jako kosmetyk:* Weźmi [...] Ołowianey bieli Alexandrińkiey/ coby bez Ołowu była dwa funty *SienHerb 616a.*]

c. *Z którego wydobywa się ołów* (2) :

Wyrażenie: »ołowiane gory (*a. montes*)« [szyk 1:1] (2): Ale łpoyźrzem w náłze tylko kroleństwo Polfkie/ że też ma [...] dofyć/ [...] w máłey Polfzczę łolnych/ łrebrnych/ ołowianych/ łelázných gor *GostGospSieb +4; SarnStat 1273.*

d. *Taki jak ołów* (18) :

α. *Bardzo ciężki* (1) :

W przeciwstawieniu: »ołowiany ... łłomiany« (1): *RejKup bb2v cf Wyrażenie.*

Wyrażenie: »by ołowiany« = *ciężki jak ołów* (1): (*did*) czart s Pofle^m kładą Xiąże nawage (-) [...] (*did*) Pofeł mowj łż nicz nieprzybyło na Wadzę. (-) Weyże toć łyę odmieniło Tak nam cieżko dzwigacz było Zdał łyę nam by ołowiany A na wagę by łłomiany *RejKup bb2v.*

β. *Koloru ołowiu* (15) :

Wyrażenie: »ołowiana barwa« [szyk 13:2] (15): Iedno łż vrina Kijanos tak rzeczona: iefth nieiednakiey barwy/ abowiem miełtczem iefth czarna/ miełtczem cżyrwona/ miełtczem też zielona/ y też miełtczem ołowianey barwy. *FalZioł V 6v; Cłrcul ołowianey barwy: iefth niedobry Abowiem znamionuie zmartwienie duchow FalZioł V 7v, V 2v [6 r.], 7v [3 r.], 8, 10; Mocz gęty Ołowianey bárwy/ á iákoby w łófrzodku czarny/ Páráliz známionuie. SienLek 27, 27 marg.*

Szereg: »posiniały to jest ołowiany« (1): Vrina łofiniałey barwy/ tho iefth Ołowianey Czo znamionuie. *FalZioł V 2v.*

γ. *Plastyczny, dający się łatwo urabiać; przen: dający się dowolnie interpretować* (2) : Znowo chrzczeńczy y zynemi kaczerzmi nietrzymam/ ktorzy/ łłowem bożym niewłtydliwie gardzą/ zowącz ie niemym bydlęciami/ y ołowianą regwłą/ a łwoie vłtawy/ albo wymyłły/ nad nie łprekładaiaącz/ y łvmnienia łvdzkie iemi łbciázaiącz. *SeklWyzn c3, Av.*

Synonimy: **b.** *zest.:* *blajwas, ceruza; c. wyr.:* *ołownia.*

Cf OŁOWIASTY, OŁOWISTY, OŁOWNY, OŁOWOWY

LWil, KŁ